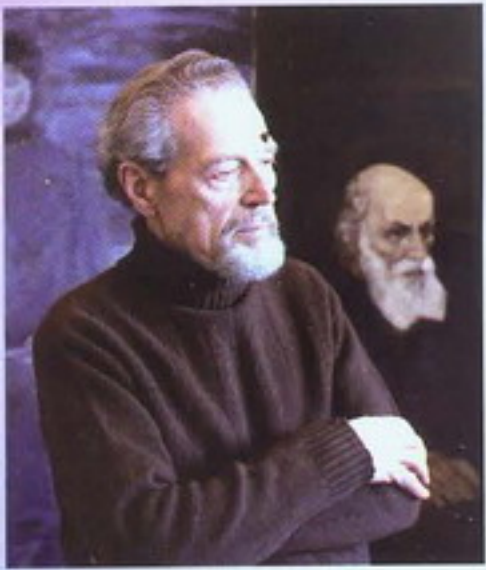

Міхаіл Андрэевіч Савіцкі

Народны мастак Беларусі і СССР, Герой Беларусі

Імя Міхаіла Андрэевіча Савіцкага па-сапраўднаму знакавае не толькі для айчыннай, але і для сусветнай культуры. Яго дзейнасць, творчыя дасягненні вызначылі цэлую эпоху ў мастацтве Беларусі, а карціны сталі своеасаблівым эмацыянальна-выразным летапісам, жывапіснай сагай падзей, выпрабаванняў, перажыванняў, што спадарожнічалі чалавецтву на працягу XX стагоддзя.

Жыццё і творчасць М. А. Савіцкага непарыўна звязаны з лёсам беларускага народа. Ён нарадзіўся 18 лютага 1922 года ў невялікай вёсцы Звянячы Талачынскага раёна Віцебскай вобласці ў сялянскай сям'і. Дапытлівы, здольны да любога рамяства хлопчык навучыўся ад бацькі цясларыць, бандарыць, каваць, аднак са школьнай парты марыў стаць мастаком. Пасля заканчэння сярэдняй школы ў 1940 годзе быў прызваны ў армію, а праз год пачалася вайна.

Восенню 1941 года дзевятнаццацігадовым юнаком М. Савіцкі ў складзе 345-й стралковай дывізіі трапіў на фронт. Ён апынуўся сярод тых, хто на працягу 250 дзён адбіваў атакі фашыстаў пад Севастопалем, які стаў горадам-героем дзякуючы подзвігу яго абаронцаў. У ліпені 1942 года каля Херсанскага маяка М. Савіцкі быў узяты ў палон. Тыя дні сталі пачаткам цяжкіх выпрабаванняў, што выпалі на долю будучага мастака. Ён зведваў доўгі і галодны этап у нацысцкую Германію, паднявольную працу на ваганабудаўнічым заводзе ў Дзюсельдорфе, дзе, не зломлены фашыстамі, ажыццяўляў дыверсійную дзейнасць. Потым былі ўцёкі і пакаранне — жудасны Бухенвальд. Каго не паспелі знішчыць у крэматорыі гэтага лагера, эвакуіравалі ў Дахау, адкуль дарога на волю была адрэзана зусім. Жывым М. Савіцкі застаўся цудам: 29 красавіка 1945 года вязняў вызвалілі саюзнікі. Яго, знясіленага 17-дзённым знаходжаннем у карцэры тыфознага барака, выхадзілі ў шпіталі.

Міхаіл Андрэевіч Савіцкі вярнуўся ў родныя Звянячы ў 1947 годзе. Ён адразу паступіў у Мінскае мастацкае вучылішча, потым працягваў вучобу ў Маскоўскім мастацкім інстытуце імя В. І. Сурыкава, пасля заканчэння якога пачаў працаваць у Мінску. Малады мастак не адразу знайшоў сваю галоўную тэму, таму першыя яго карціны не выклікалі глыбокага захаплення глядачоў. У 1960-я гады М. Савіцкі пачаў развіваць новы кірунак сваёй творчасці — тэму партызанскага руху ў Беларусі. Яго карціны «Партызаны» (1963), «Аршанскія партызаны» (1966–1967), «Партызанская мадонна», «Віцебскія вароты» (абедзве 1967), «Клятва» (1969), «Забойства сям'і партызана» (1972), «Плач па загінуўшых героях» (1974) і іншыя атрымалі ўсеагульнае прызнанне і сталі летапісам партызанскай барацьбы.

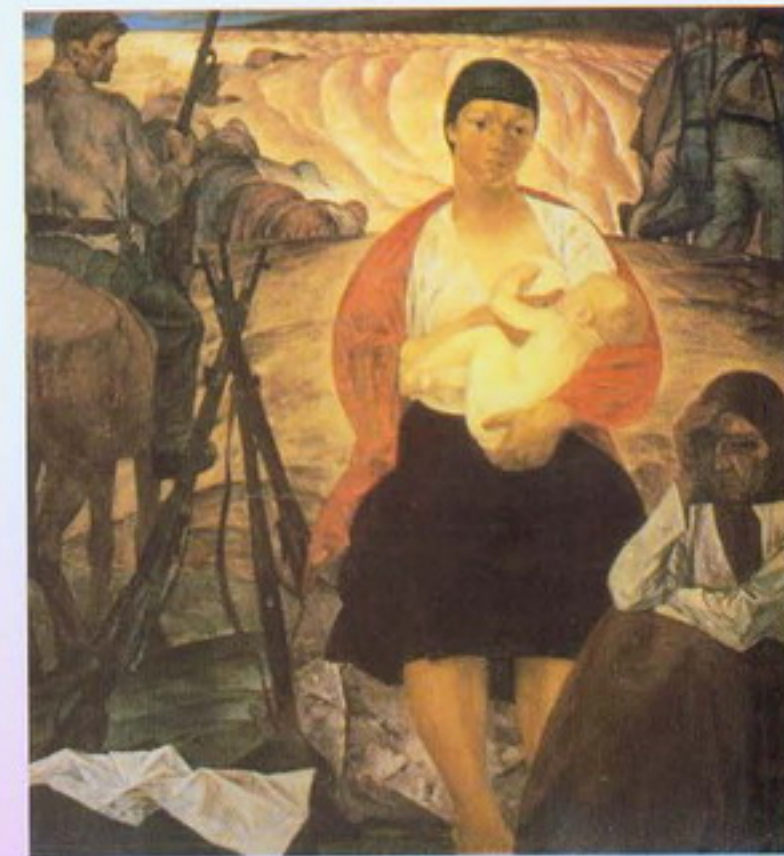
Працяг на с. 15.

Хлеб

Хлябы

Партызанская мадонна

Міхаіл Андрэевіч Савіцкі

Пачатак на с. 2 вокладкі.

Паступова М. Савіцкі набліжаўся да сваёй асноўнай тэмы — адлюстравання галоўнага віноўніка вайны — фашызму. Палотны серыі «Лічбы на сэрцы» былі напісаны за кароткі час, аднак да гэтай працы мастак ішоў трынаццаць гадоў. Яму патрэбны быў час, каб яшчэ раз перажыць мінулае, якое няўмольна прымушала аддаць доўг, даніну памяці тым, хто загінуў у жудасных пакутах. «Лічбы на сэрцы» — гэта свайго роду духоўнае ўзыходжанне мастака, дзе ў балючай аголенасці выступаюць смерць, зло, злачынства, чалавеканенавісніцтва — тое, што атаясамліваецца з фашызмам. Паказваючы страшныя сцэны, майстар сцвярджае непахісную ісціну — прыгажосць духу і цела бессмяротная, непераадольная. Адсюль выразнасць кантрастаў змрочнага акружэння і прасветленых вобразаў карцін «Летні тэатр» (1975), «Адбор» (1976), «Этэрсберг — галгофа XX стагоддзя», «Мадона Біркенау» (абедзве 1978) і інш.

Трагедыя Вялікай Айчыннай вайны стала не апошняй для беларускага народа. Чарнобыль — гэта другая бяда, час, калі давялося зноў перажыць боль страт, гора тых, хто пакінуў абжытую спрадвеку зямлю. У 1986 годзе М. Савіцкі пачаў пісаць цыкл палотнаў «Чорная быль» (завершаны ў 1993), дзе з высокай мастацкай пераканаўчасцю раскрыта шматграннасць чарнобыльскай катастрофы.

Не толькі трагічнымі матывамі прасякнута творчасць мастака. Ёсць у яго работы, дзе адлюстра-

вана мірная стваральная праца, радасць жыцця, прыгажосць чалавека. Святлом і надзеяй прасякнуты карціны «Куст руж» (1974), «Сям'я» (1980), «Мара», «Калгасніца» (абедзве 1981), «Касачы» (1991), «Чыстыя сэрцам» (1996) і інш. Шмат сіл і часу аддаў М. Савіцкі партрэтнаму жывапісу. Яго партрэты вылучаюцца не павярхоўным знешнім падабенствам, а тым, што ў іх раскрываецца глыбінная сутнасць асобы. У жанры партрэтнай кампазіцыі пісалася і апошняя карціна мастака «Скобраўка».

У 1990–2001 гадах М. Савіцкі звярнуўся да біблейскай тэмы. У вялікім цыкле карцін «Запаведзі» ён акцэнтуюць увагу на дабрыні і міласэрнасці, на тым, што складае аснову жыцця. Палотны «Пахаванне Ефрасінні Полацкай», «Анёл» (абедзве 1992), «Зняцце з крыжа» (1993), «Уцёкі ў Егіпет», «Спакушэнне Іуды» (абедзве 1995), «Нясенне крыжа» (1996) і інш. сцвярджаюць запаведзі хрысціянства, якія выходзяць у чалавеку глыбокую маральнасць, духоўнасць, прыстойнасць, дабрачыннасць і прыгажосць. У асобных палотнах і цыклах карцін, партрэтах і пейзажных эцюдах мастак веў доўгую, шчырую, прасякнутую клопатамі размову пра лёс чалавека і чалавецтва. Работы акадэміка, лаўрэата шматлікіх прэмій, ардэнаносца М. А. Савіцкага узрушваюць цэльнасцю, даступнасцю, яны блізкія і зразумелыя людзям любога ўзросту.

*К. Д. Варанько, вядучы бібліяграф
Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі*